

Social Work & Education

©SW&E. 2024

УДК 364 - 43:316.334.3 (477)

DOI: 10.25128/2520-6230.24.1.12

Аліна СОЛНИШКІНА, доцентка,
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара,
Україна;
solnyshkinaalina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5369-6350>

Статус статті:*Отримано: січень 28, 2024**1-ше рецензування: лютий 16, 2024**Прийнято: березень 30, 2024*

Солнишкіна, А. (2024). Соціальна політика: теорія, методологія та практичні аспекти викладання та впровадження в професійну діяльність соціальних працівників. *Social Work and Education*, Vol. 11, No. 1. pp. 145-159. DOI: 10.25128/2520-6230.24.1.12

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Наукова стаття представляє собою аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення та викладання соціальної політики.

Концепт «Соціальна політика» розглядається, як синтез теоретико-методологічних підходів, як навчальна дисципліна для студентів -майбутніх соціальних працівників, і як практична діяльність, спрямована на зниження соціальної напруги в суспільстві та інструмент соціальної справедливості.

Авторка статті аналізує ключові проблеми вивчення проблем соціальної політики, наводить авторські методи викладання дисципліни «Соціальна політика» в часи повномасштабного вторгнення.

Головний акцент в науковій публікації було зроблено на принципи, цінності та ефективні інструменти соціальної політики держави.

Інноваційні методи викладання допомагають студентам – майбутнім соціальним працівникам зрозуміти головні проблеми соціально-економічної нерівності, гендерні аспекти соціальної політики, методи та напрямки соціального захисту вразливих категорій населення.

Обговорення результатів соціологічних досліджень, публікацій розробка власних проектів сприяють розвитку критичного мислення.

Зв'язок основних напрямків та методів соціальної політики із функціонуванням та розвитком провідних соціальних інститутів сприятиме практичній імплементації знань в повсякденну реальність соціальних працівників.

Приклади дискусій та реалізації практичних кейсів під час викладання Соціальної політики, як навчальної дисципліни, запропоновано для аналізу соціальних ініціатив та програм в контексті різних моделей соціальної політики.

Активне використання практичного досвіду в реалізації соціальних програм та ініціатив запропоновано в науковій статті

Ключові слова: соціальна політика; теоретичні підходи; інструменти соціальної політики; соціальна політика в часи повномасштабного вторгнення; соціальні проблеми; добробут; навчальна дисципліна.

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення обумовило вдосконалення практичної підготовки соціальних працівників.

2023 рік в Україні став роком соціальних послуг. Вдосконалювалися методи, принципи та правила надання соціальних послуг вразливим категоріям населення.

Послуга щодо організації соціального супроводу військових та їх підрозділів та членів їх сімей на базі підрозділів Збройних Сил та послуга з формування життєстійкості сприятимуть підвищенню рівня резильєнтності та вдосконаленню комплексної системи соціального захисту наших Захисників та Захисниць, а також їх родин.

Поруч із цим, соціальні проблеми цивільних громадян, які постраждали від війни, потребують впровадження ефективних механізмів соціального захисту.

В українській науці проблеми реалізації соціальної політики дослідують Т. Семигіна, М. Малімон, Л. Климанська, В. Савка, Н. Хома та інші.

Складними питаннями, які представлені в даній науковій публікації є: особливості вивчення соціальної політики та теоретико-методологічних концептів та викладання навчальної дисципліни «Соціальна політика» в часи повномасштабного вторгнення.

Співпраця із представниками органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадськими та волонтерськими організаціями потребують налагодження зв'язків, обміну досвідом. в сфері надання соціальних послуг та реалізації програм щодо підтримки вразливих категорій населення.

МЕТОЮ СТАТТІ є аналіз напрямків розвитку соціальної політики як навчальної дисципліни, так і практичної діяльності, спрямованої на підвищення рівня добробуту та якості життя в умовах повномасштабного вторгнення.

ЗАВДАННЯМИ НАУКОВОЇ СТАТТІ ВИСТУПАЮТЬ:

1). Дослідити тенденції вивчення та головні аспекти викладання ключових проблем соціальної політики в зарубіжних та вітчизняних наукових джерелах.

2). Систематизувати досвід викладання дисципліни «Соціальна політика» під час повномасштабного вторгнення в Україну,

ОСНОВНА ЧАСТИНА***Зарубіжні та вітчизняні теоретико-методологічні підходи до вивчення механізмів розвитку сучасної соціальної політики.***

Дослідники Бременського університету (Universität Bremen) Йоанна Кульманн та Франк Нуллмайер (Німеччина) в своїй монографії «Причинно-наслідкові механізми в контексті Глобального розвитку Соціальної політики» (Causal Mechanisms in the Global Development of Social Policies), яка вийшла в світ у 2022 році роблять акцент на дослідженні механізмів, які сприяють розвитку вивчення методології досліджень, які проводяться в сфері розвитку соціальної політики. Саме на цьому підході аналізуються та вивчаються пенсійні системи, системи охорони здоров'я, системи соціальної безпеки як в Європейських країнах, так і в країнах Азії (Kuhlmann Johanna and Nullmeier Frank, 2022)

Стефен Деверо в цій же монографії аналізує феномен такого інструменту, як Pollination Policy – «Політика запилення» та досліджує роль таких акторів соціальної політики та Глобального розвитку, як Світовий Банк, ЮНІСЕФ – дитячий фонд ООН із захисту прав та інтересів дітей, International Labor Organization – Міжнародна організація праці та їх роль у розробці механізмів соціальної політики по захисту прав вразливих категорій населення по всьому світу. Дискусія щодо двох полюсів соціальної політики «нарратив національної власності та національного розвитку versus нарратив соціальної політики, керований зовнішніми організаціями – донорами», яку Стефен Деверо розвивав для дослідження соціального забезпечення в країнах Африки, є актуальною в умовах сьогодення.

Міжнародні агенції розвитку грають важливу роль у соціальній допомозі, забезпеченні продовольчими програмами, сприяють доступу малозабезпечених верств населення до соціальних послуг, протидіють соціальному виключенню та дискримінації, програми працевлаштування та кар'єрного розвитку (Devereux Stephen, 2022).

Це є вкрай важливим для розвитку українського суспільства в умовах повномасштабного вторгнення.

Розгляд головних напрямків соціальної політики крізь призму Цілей розвитку тисячоліття продовжує Себастьян Сірен із Шведського Інституту соціальних досліджень (Стокгольмського університету).

В своїй дисертації «Соціальна політика в контекстах розвитку: рушійні механізми та результати» (Social Policy in Development Contexts: Drivers, Mechanisms and Outcomes), яка захищена в 2022 році, науковець відзначає, що головною метою соціальної політики є впровадження ефективних механізмів щодо зниження соціальної нерівності та бідності.

Основні ідеї висловлені стосовно механізмів соціальної політики щодо подолання соціальної бідності.

Значна частина роботи приділяється проблемам зростання дитячої бідності, зменшенню соціальних шансів та доступу до послуг та ресурсів (Siren Sebastian, 2022).

Хью Бочель – Професор із публічної політики Університету Лінкольна (Великобританія) та Гай Дейлі – Професор та Декан Факультету громадського здоров'я та наук про життя (Університет Ковентрі, Великобританія) в своїй фундаментальній роботі «Соціальна політика» зазначають, що цей предмет повинен викладатися в наступних контекстах:

- 1). Соціально-економічний контекст соціальної політики.
- 2). Історичні етапи розвитку соціальної політики.
- 3). Політика зайнятості.
- 4). Соціальна політика та освіта.
- 5). Сімейна соціальна політика
- 6). Система охорони здоров'я та соціальна політика
- 7). Соціальна політика та питання глобалізації.

В розділі «Порівняльна соціальна політика» науковці визначають архетипи та особливості історичного розвитку держав соціального добробуту та досліджують методи впливу інструментів соціальної політики в часи кризи (Bochel, Hugh and Daly, Guy, 2021).

Стефанос Коффас, німецький дослідник Католицького фонду Університету прикладних наук із Мюнхена в науковій праці «Принципи та цінності основоположних елементів, які формують соціальну політику» аналізує проблеми соціальної солідарності, субсидіарності, персональної відповідальності, соціальної самоорганізації в розвитку соціальної політики та у ефективному впровадженні інструментів по покращенню якості життя вразливих категорій населення (Koffas Stefanos, 2017).

Пол Спікер, автор одного із найвідоміших в Сполучених Штатах Америки посібника «Соціальна політика: теорія та практика» (SOCIAL POLICY: Theory and practice) розглядає соціальні аспекти концепту добробуту, роль соціальних взаємозв'язків у розвитку суспільства, поняття соціального включення та виключення, соціальну нерівність та ієрархію соціальних потреб.

В практичній частині посібника автор аналізує роль цілей, цінностей, методів оцінки соціальної ситуації та ефективних методів соціальної політики в імplementації практичних результатів.

Важливим є той факт, що Поль Спікер приділяє увагу етичним аспектам державної соціальної політики та методам протидії дискримінації вразливих категорій населення (Spicker Paul, 2014).

Магдалена Сепульведа, виконавча директорка проєкту Глобальної ініціативи з економічних, соціальних та культурних прав та провідна співробітниця Науково -дослідницького Інституту соціального розвитку Організації Об'єднаних Націй, робить акцент на використанні теоретичного та методологічного підходів, заснованих на Правах людини у дослідженні соціальної нерівності та принципів соціального захисту та підтримки. Магдалена Сепульведа аналізує нормативно-правову базу в царині забезпечення соціальної безпеки.

Доступ до організацій та інституцій осіб, що проживають в бідності та є соціально незахищеними є провідним принципом соціальної політики розвинутих держав.

Дослідження проблем стигматизації, соціальних бар'єрів (географічних, фізичних, економічних, інституціональних, актуальні питання корупції та правової безграмотності) потребують систематичного та професійного вивчення (Sepulveda Magdalena, 2014).

Елісон Макклелланд в науковій роботі «Що таке соціальна політика?» визначає що головна мета соціальної політики – покращити якість життя та підвищити рівень добробуту.

Фундаментальна праця стосується історії соціальної політики, історії соціального захисту дітей, робить акцент на розвитку соціальної політики в сфері прав пацієнтів. Значна частина роботи приділяється перевагам та недолікам систем соціального та медичного страхування.

Елісон Макклелланд вважає, що соціальна політика – це не тільки навчальна дисципліна, широке поле для наукових досліджень, але і практична сукупність, набір цінностей та інструментів, які підвищують рівень добробуту в суспільстві, знижують рівень соціальної напруги. Соціальна політика є безперервним процесом залучення громадян до процесів реформ та змін. Тобто

соціальна політика має активну природу, а не паттерналістський фундамент (McClelland, Alison 2006).

Таким чином, можна зробити висновок, що зарубіжні спеціалісти в сфері теорії і практики роблять акцент на вивчення ознак держави добробуту та практичному впровадженню принципів та цінностей соціальної політики в роботу соціальних інституцій.

В українському контексті представлена велика кількість публікацій, присвячена механізмам реалізації ефективної соціальної політики в умовах сьогодення.

Антоніна Ігнатенко та Тетяна Шаповалова із університету «Львівська політехніка» в науковій статті «Соціальна політика України в сфері зайнятості населення в умовах воєнного стану» зазначають про диспропорцію у попиті та пропозиції, наводять перелік головних проблем зайнятості в умовах сьогодення. Дослідниці надають рекомендації щодо вирішення проблем зайнятості, а саме пропозиції, що пов'язані із перенавчанням, систематичним моніторингом попиту та пропозиції тощо (Шаповалова Т., Ігнатенко А., 2023).

Львівський вчений Тарас Грень в науковій статті «Особливості політики соціального захисту територій в умовах війни» аналізує нормативно-правову базу щодо соціального захисту в Україні в часи повномасштабного вторгнення. Аналізується специфіка надання соціальних послуг під час дії воєнного стану (Грень Тарас, 2022).

Київські науковці С. Бондаренко та Н. Бугас в своїх наукових працях актуалізують питання державного та правового регулювання актуальних питань соціальної політики, механізмами реалізації соціальної політики та соціальному страхуванню.

Імплементация практичних результатів відбувається у відповідності із Глобальними Цілями сталого розвитку. (Бондаренко С., Бугас. Н, 2021) .

Львівські дослідники Лариса Климаська, Віктор Савка, Наталія Хома розглядають концепт «Соціальна політика» через призму соціальних прав, мотиваторів та цінностей соціальної політики. Дослідники приділяють увагу дослідженню та діагностуванню соціальних проблем. (Климаська Л, Савка В, Хома Н., 2020).

Українські дослідниці Алла Ярошенко, Тетяна Семигіна та Наталя Сушицька в науковому посібнику «Історія і теорія соціальної політики України» в центр уваги ставлять роль соціальної політики в системі забезпечення прав людини, правові аспекти регулювання соціальної політики, міжнародну та вітчизняну нормативно-правову базу в соціальній сфері.

Справедливість як принципова основа політики держави досліджується в філософському і соціально-політичному контекстах (Ярошенко А., Семигіна Т., Сушицька Н., 2018).

Кандидат економічних наук А.О Труфен із Чернівців в своїх наукових працях здійснює ґрунтовний аналіз моделей соціальної політики, їх переваги та недоліки з позиції національних особливостей їх формування. (Труфен А.,2015).

Отже, вивчення особливостей розвитку в соціокультурному контексті є необхідною складовою для викладання дисципліни «Соціальна політика».

Дослідження практичних механізмів імплементації інструментів та програм соціальної політики повинні стати пріоритетними напрямками в науковій, практичній та викладацькій сферах практичного використання правил та принципів соціальної політики.

Авторський досвід викладання дисципліни «Соціальна політика» в часи повномасштабного вторгнення для студентів спеціальності «Соціальна робота».

Вдале поєднання теоретико-методологічних концепцій та результатів емпіричних досліджень, аналіз соціальних ініціатив, дослідження правових та соціально-психологічних аспектів реалізації соціальних послуг є актуальними питанням навчального процесу та практичної підготовки фахівців із соціальної сфери в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Теоретична та практична підготовка при вивченні дисципліни «Соціальна політика» здійснюються із використанням державних стандартів, вітчизняних та зарубіжних методів.

Проаналізувавши Аналітичний звіт та статистичні данні «Соціальна політика у воєнний час: 2022-2023 роки» Інституту економічних досліджень та політичних консультацій у викладання дисципліни «Соціальна політика» в 2022/2023 та в 2023/2024 навчальних роках були впроваджені наступні нововведення (Betliu Oleksandra, 2023).

Таблиця 1. Методи викладання дисципліни «Соціальна політика»

№	Тематика	Форми роботи	Результати
1	Соціальні наслідки повномасштабної війни	Обговорення результатів дослідження «Вплив війни на дослідження жінок» Єлизавети Хассай, аналітикині CEDOS (Хассай Єлизавета, 2023)	Соціальне картографування соціальних проблем жінок під час війни.
2	Мережа соціального захисту	Ознайомлення студентів із аналітичним звітом «Соціальні права під час війни. Звіт про оцінку потреб». (Smusz-Kulesza Monika et al, 2022)	Виявлення основних соціальних потреб та проблем українського населення та презентація соціальних ініціатив та проектів в галузі соціального захисту населення, постраждалого від війни (НУО, благодійні фонди, громадські ініціативи, співпраця з міжнародними організаціями).
3	Підтримка внутрішньо переміщених осіб	Аналіз Комплексних програм підтримки внутрішньо переміщених осіб на період дії воєнного стану в Україні.	SWOT-аналіз.
4	Гуманітарна діяльність та соціальна політика	Презентація позитивних принципів співпраці з міжнародними організаціями.	Захист презентацій в форматі PechaKucha в форматі 20 слайдів -20 хвилин.

Проаналізувавши зарубіжний досвід викладання дисципліни «Соціальна політика», авторка наукової публікації запроваджує в освітній процес наступні методи та форми роботи.

Таблиця 2. Напрямки та форми роботи у викладанні дисципліни «Соціальна політика»

№	Теми, які пропонуються для обговорення та вивчення студентській аудиторії	Напрямки та форми роботи	Результати методології, яка впроваджується
1	Цінності соціальної політики	Обговорення глав із книги Мандіп Рві «Компас цінностей».	Кожен (кожна) студент(ка) отримує країну та аналізує, як цінності населення впливають на якість життя, реформи, інновації, соціальну допомогу населенню.
2	Соціально-економічна поведінка	Три групи студентів знайомляться із наступними творами : 1). Дарен Аджемоглу та Джеймс Робінсон «Чому нації занепадають? Походження влади, багатства і бідності» 2). Річард Талер та Кас Санстейн. «Nudge. Архітектура вибору» 3). Тоні Джадт «Після війни. Історія Європи від 1945 року.	Проведення «Перевернутого класу» (flipped classroom) Групи знайомляться із матеріалами, діляться прочитаним, а потім іде обговорення наступних питань: 1. Яка модель соціальної політики є оптимальною для України та які механізми соціального захисту вразливих категорій є найефективнішими 2. Який вид економічної поведінки – економи чи гумани більш притаманні українцям?
3	Гендерна нерівність в соціальній політиці та в соціальному захисті	Обговорення досліджень Клаудії Голдін – Лауреатки Нобелівської премії з економіки 2023 року «за внесок у розуміння виходу жінок на ринок праці.	Дебати «Роль жінки на ринку праці: історія та сучасні тренди (світовий та вітчизняний досвід). Студенти знайомляться із дослідженнями Клаудії Голдін та робота із вітчизняними практичними кейсами
4.	Ринок праці в Україні в умовах повномасштабного	Ознайомлення із науковою статтею Станіслави Пасеки та Андрія Гуменюка «Ринок	Читання та обговорення статті та підготовка інформації про

	вторгнення	праці в Україні в умовах війни: виклики, можливості, перспективи». (<i>Paseka Stanislava and Gumeniuk Andriy 2022</i>)	підприємства та малий бізнес, що є релокованим до Дніпропетровської області та міста Дніпра.
5	Компаративні студії повоєнної соціальної політики	Презентація та обговорення тез Солнишкіної А. А. «Специфіка соціальної роботи та соціального захисту в країнах, що зазнали впливу воєнних дій: досвід Грузії, Балканських країн, України» (<i>Солнишкіна Аліна, 2023</i>)	Використання методу «Акваріум» для обговорення питань: 1). З якими основними проблемами соціального захисту та в сфері соціальної політики щодо людей, які постраждали від війни зіштовхнулися країни, що пережили бойові дії? 2). Які методи соціальної адаптації та реабілітації, які імплементувалися в Грузії, Балканських країнах є життєздатними для України на сучасному етапі? Метод «Акваріум» сприятиме розвитку критичного мислення та студенти отримують навички цивілізованої дискусії. Авторка публікації використовує «Акваріум багатьох точок зору».

Для практичного засвоєння теоретичних знань студентам пропонуються наступні вправи:

На першому етапі студентам запропонована Схема аналізу соціальних програм (1-2 сторінки).

- проблема, яку вирішує програма;
- коло осіб, охоплених даною програмою;
- критерії, за якими визначаються контингенти охоплених;
- принципи надання допомоги;
- джерела фінансування програми;
- керування здійсненням програми.
- три переваги та три недоліки даної програми.

Програми аналізуються в робочих групах по 2 аналітика в групі. Після групового обговорення відбувається презентація аналітичного звіту.

Дана методика допомагає розвивати навички соціального моніторингу та соціальної експертизи у студентів.

На другому етапі студенти отримують завдання провести SWOT- аналіз своєї об'єднаної територіальної громади або району в місті, де вони мешкають.

Студенти презентують результати своєї праці та розробляють назви трьох соціальних програм, які необхідно впровадити.

Дослідники О.П. Коваль та Р.В. Власенко в науковій статті «Нова соціальна політика, як шлях до відновлення людського капіталу» визначають, що зміна філософії ставлення до надання соціальної допомоги та пріоритети та напрямки розвитку соціальної політики почали змінюватися з часів пандемії коронавірусу.

Нові підходи до розвитку соціальної політики в умовах повномасштабного вторгнення повинні змінити взаємовідносини та траєкторії партнерства між органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадськими та волонтерськими організаціями. Принципи комплексності та превентивності повинні забезпечуватися дієвими соціальними програмами на регіональному рівні.

Соціальна політика в Україні в часи повномасштабного вторгнення має низький потенціал для забезпечення соціальними послугами вразливі категорії населення. (Коваль О., Власенко Р., 2023)

З 2023 року для реалізації практичних занять з дисципліни «Соціальна політика» для студентів спеціальності «Соціальна робота» факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара були запропоновані теми, які допоможуть аналізувати напрямки соціальної політики в умовах повномасштабного вторгнення.

Таблиця 3. Тематика лекцій та форми роботи в умовах повномасштабного вторгнення

№	Тема	Напрямки роботи	Форми опанування матеріалу
1	Соціальні послуги в часи повномасштабного вторгнення	1).Послуга щодо організації соціального супроводу військових та їх підрозділів та членів їх сімей на базі підрозділів Збройних Сил. 2).Послуга з формування життєстійкості сприятимуть підвищенню рівня резильєнтності.	1). Презентації із надання соціальних послуг військовослужбовцям та членам їх родин; 2). Розробка тренінгів із життєстійкості та апробація вправ під час роботи груп.
2.	Соціальна політика та культура	1).Соціальна анімація в громадах. 2). Культурні та креативні індустрії в часи війни.	1). Презентація ініціатив щодо роботи Рад ВПО з питань адаптації дітей (арт-терапія, співробітництво з музеями та театрами в часи повномасштабного вторгнення). 2). Аналіз та презентація культурної дипломатії в часи повномасштабного вторгнення в різних галузях (театр, книговидавництво, література)

3	Соціальна політика та освіта	Соціальне самопочуття науковців та освітян в часи війни та їх життєві стратегії	1). Спільне читання та ознайомлення із статтею Олесі Павлишин та Діани Сяркі «Як війна вплинула на життя і дослідження українських науковиць» в журналі Куншт. (Павлишин О. Сяркі Д, 2023) 2). Круглий стіл та дискусія «Виклики сучасної освіти в часи повномасштабного вторгнення». Кожний студент готує матеріали щодо успіхів та проблем в сучасній українській освіті.
4.	Особливості роботи з біженцями та внутрішньо переміщеними особами в часи воєнного конфлікту	Проблеми адаптації мігрантів та внутрішньо переміщених осіб	1). Презентація «Соціальні та підприємницькі ініціативи внутрішньо переміщених осіб та їх внесок у розвиток громад в часи повномасштабного вторгнення. 2). Знайомство з презентацією - доповіддю Аліни Солнишкіної на Третьому Глобальному Міграційному Симпозіумі <i>INTERNATIONAL SYMPOSIUM "GLOBAL MIGRATION PHENOMENON"</i> With Its Security, Economic, Social, Political and Cultural Dimensions на тему «Візуальні методи та їх роль у репрезентації соціальних проблем мігрантів та біженців». Представлення світлин фотомитців Марко Панцетті, Адама Фергюсона, Рези Дегаті. Дискусія щодо стратегій подолання складних життєвих обставин

В подальшому планується знайомство та проведення зустрічей за методологією «Жива бібліотека» із представниками волонтерських ініціатив, власниками релокованого бізнесу та соціальних підприємств, соціальними працівниками із міжнародних та вітчизняних організацій та інституцій.

Отже, поєднання традиційних і класичних методів викладання, аналіз результатів та досліджень, розробка та впровадження власних ініціатив сприятимуть підвищенню професійного рівня сучасних соціальних працівників.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовані наукові джерела, методичні посібники, публікації як зарубіжних, так і вітчизняних вчених репрезентують актуальну соціальну дискусію на тему «Соціальна політика: соціальна підтримка та захист versus соціальна адаптація та розвиток соціального капіталу».

Зарубіжні дослідники роблять акцент на провідній ролі соціальної політики у створенні держави соціального добробуту та аналізі соціальних акторів, які

сприятимуть підвищенню потенціалу громадян у подоланні складних життєвих ситуацій.

Вітчизняні вчені зосереджують увагу на нормативно-правовій базі, особливостях діяльності суб'єктів соціальної політики та пошук ефективних інструментів для імплементації механізмів соціальної політики в українському суспільстві в часи повномасштабного вторгнення.

Структура системи підготовки майбутніх соціальних працівників заснована на фундаментальних принципах соціальної політики, цінностях, структурі та методах.

Впровадження інноваційних методів реалізації проєктів в сфері соціальної політики можливо за умов міждисциплінарного співробітництва та соціального партнерства між органами місцевого самоврядування, представниками неурядових організацій, представників бізнесу та міжнародних благодійних фондів.

ЛІТЕРАТУРА

Kuhlmann, Johanna and Nullmeier, Frank. Introduction: A Mechanism-Based Approach to Social Policy Research. Johanna Kuhlmann and Frank Nullmeier (Ed). (2022) Causal Mechanisms in the Global Development of Social Policies. *Global Dynamics of Social Policy*. (p.p. 19-46) URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-91088-4> (date of access 12.02.2024)

Devereux, Stephen (2022). Policy Pollination as a Causal Mechanism Explaining Social Protection Adoption in Africa. Johanna Kuhlmann and Frank Nullmeier (Ed). (2022) Causal Mechanisms in the Global Development of Social Policies. *Global Dynamics of Social Policy*. (p.p. 203-237) URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-91088-4> (date of access 13.02.2024)

Sirén, Sebastian (2022). Social Policy in Development Contexts: Drivers, Mechanisms and Outcomes. Stockholm University, Faculty of Social Sciences, Department of Sociology. 75 URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1714466/FULLTEXT01.pdf> (date of access 17.02.2024)

Bochel, Hugh and Daly, Guy (Eds.). Social policy. 4-th edition (2021). London and New York. Routledge. 620 p.

Koffas, Stefanos (2017). Principles and Values as Essential Elements that Shape Social Policy. *Sociology and Anthropology* 5(8). 627-634. DOI:10.13189/sa.2017.050806

Spicker, Paul (2014). Social policy 3e: Theory and practice. Bristol University Press, Policy Press, 512. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1t89dgr>

Sepulveda, Magdalena (2014). Access to Justice for Persons Living in Poverty: A Human Rights Approach. *SSRN Electronic Journal*, January, 2014, 43. DOI:10.2139/ssrn.2437808

McClelland, Alison (2006). What is Social Policy? Chapter 1. Oxford University Press. 17 p. URL: https://www.oup.com.au/__data/assets/file/0015/132072/9780195597134_SC.pdf (date of access 23.02.2024).

Шаповалова Т., Ігнатенко А (2023). Соціальна політика України у сфері зайнятості аселення в умовах воєнного стану. *Економічний аналіз*. 33 (2). 50-54. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.050>

Грень, Тарас (2022). Особливості політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 33 (6). 80-84 URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf (дата звернення 26.02.2024)

Бондаренко С., Бугас Н. (2021). Соціальна політика держави, як основа забезпечення соціального розвитку». Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2, 6 с. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w=C.+M.+Бондаренко> (дата звернення 10.02.2024)

Піча, В., Турчин Я (ред.) (2020) Соціальна політика. Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома. Львів : «Новий Світ-2000», 218 с.

Ярошенко, Алла. (ред.), Семигіна, Тетяна, Сухицька, Наталія (2018). Історія та теорія соціальної політики України: .. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 289 с.

Труфен, А. О. (2015). Формування моделей соціальної політики з позиції національних особливостей їх формування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 12. 147-150. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASPmeta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=Nvmgu_eim_2015_12_35 (дата звернення 15.09.2023)

Хассай, Єлизавета (2023). «Вплив війни на дослідження жінок: результати дослідження». Cedos. URL: <https://cedos.org.ua/vplyv-vijny-na-mozhlyvosti-zhinok/> (дата звернення 15.09.2023)

Smusz-Kulesza, Monika, Fedorova, Alla, Moysa, Bogdan (2022). Social rights in Ukraine in times of war. Reports of the need assessment. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-eng-2/1680a9b407>(дата звернення 20.12.2022)

Paseka, Stanislava and Gumeniuk, Andriy (2022). Labour market of Ukraine in war conditions: challenges, opportunities, perspectives. Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky national university. Economic sciences». 26, p.95-103. URL: <https://econom-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4663/4920> (date of access 17.10.2022)

Солнишкіна, Аліна (2023). Специфіка соціальної роботи та соціального захисту в країнах, що зазнали впливу воєнних дій: досвід Грузії, Балканських країн, України. Соціальна робота в громаді: сучасні виклики та перспективи розвитку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 24 березня 2023 року) / проф. О. О. Осетрова (ред.). – Дніпро, ДНУ імені Олеся Гончара, 2023. 266-269

Коваль, О. та Власенко, Р. (2023). Нова соціальна політика, як шлях до відновлення людського капіталу. Український соціум. 3 (86). 126-136

Павлишин, О. Сяргі, Д. (2023). «Як війна вплинула на життя і дослідження українських науковиць». Куншт. 10 лютого. URL <https://kunsht.com.ua/articles/yak-vijna-vplynula-na-zhittya-i-doslidzhennya-ukrainskix-naukovic> (дата звернення 15.03.2023)

SOCIAL POLICY: THEORY, METHODOLOGY AND PRACTICAL ASPECTS OF TEACHING AND IMPLEMENTATION IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF SOCIAL WORKERS

Alina SOLNYSHKINA Associate Professor of the Chair of social work of the Faculty of medical technologies of Diagnostics and Rehabilitation (Oles Honchar Dnipro National University) solnyshkinaalina@gmail.com

Abstract. *The scientific article represented an analysis of theoretical and methodological approaches to the study and teaching of social policy.*

The concept of "Social policy" is defined as a synthesis of theoretical and methodological approaches, as an educational discipline for students - future social workers, and as a practical activity aimed at reducing social tension in society and a tool of social justice.

The author of the article analyzes the key problems of studying the problems of social policy and methods of teaching the discipline "Social Policy" in the period of a full-scale invasion.

The main accents of the scientific publication are the principles, values, and effective tools of the state's social policy.

Innovative teaching methods can help students - future social workers to understand the main problems of socio-economic inequality, gender aspects of social policy, methods, and directions of social protection of vulnerable categories of the population.

Discussion of the results of sociological research, publications, and development of own projects made a great contribution to the development of critical thinking.

The connection of the main directions and methods of social policy with the functioning and development of leading social institutions will help the practical implementation of knowledge in the everyday reality of social workers.

Examples of discussions and realization of practical cases during the teaching of Social Policy as an educational discipline are offered for the analysis of social initiatives and programs in the context of various models of social policy.

The active using of practical experience in the implementation of social programs and initiatives is proposed in the scientific article

Key words: *social policy; theoretical approaches; tools of social policy; social policy in the period of full-scale invasion; social problems; welfare; educational discipline.*

References

Kuhlmann, Johanna and Nullmeier, Frank. Introduction: A Mechanism-Based Approach to Social Policy Research. Johanna Kuhlmann and Frank Nullmeier (Ed). (2022) Causal Mechanisms in the Global Development of Social Policies. Global Dynamics of Social Policy. (p.p. 19-46) URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-91088-4> (date of access 12.02.2024)

Devereux, Stephen (2022). Policy Pollination as a Causal Mechanism Explaining Social Protection Adoption in Africa. Johanna Kuhlmann and Frank Nullmeier (Ed). (2022) Causal Mechanisms in the Global Development of Social Policies. Global Dynamics of Social Policy . (p.p. 203-237) URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-91088-4> (date of access 13.02.2024)

Sirén, Sebastian (2022). Social Policy in Development Contexts: Drivers, Mechanisms and Outcomes. Stockholm University, Faculty of Social Sciences, Department of Sociology. 75 URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1714466/FULLTEXT01.pdf> (date of access 17.02.2024)

Bochel, Hugh and Daly, Guy (Eds.). Social policy. 4-th edition (2021). London and New York. Routledge. 620 p.

Koffas, Stefanos (2017). Principles and Values as Essential Elements that Shape Social Policy. Sociology and Anthropology 5(8). 627-634. DOI:10.13189/sa.2017.050806

Spicker, Paul (2014). Social policy 3e: Theory and practice. Bristol University Press, Policy Press, 512. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1t89dgr>

Sepulveda, Magdalena (2014). Access to Justice for Persons Living in Poverty: A Human Rights Approach. SSRN Electronic Journal, January, 2014, 43. DOI:10.2139/ssrn.2437808

McClelland, Alison (2006). What is Social Policy? Chapter 1. Oxford University Press. 17 p. URL: https://www.oup.com.au/data/assets/file/0015/132072/9780195597134_SC.pdf (date of access 23.02.2024).

Shapovalova T, Ihnatenko A (2023). Social policy of Ukraine in the field of employment of the population under martial law. Economic analysis. 33 (2). 50-54. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.050> [in Ukrainian].

Hren, Taras (2022). Peculiarities of the policy of social protection of territories in the conditions of war. Scientific Notes of Vernadsky Kyiv Polytechnic National University. Series: Public management and administration. 33 (6). 80-84. [in Ukrainian]. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/13.pdf (date of access 26.02.2024)

Bondarenko S., Bugas N. (2021). Social policy of the state as a basis for ensuring social development. Electronic journal "Public Administration: Improvement and Development". 2, 6 c. [in Ukrainian]. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=8&w=C.+M.+Бондаренко> (date of access 10.02.2024)

Picha, V., Turchyn, Y. (eds.) (2020) Social Policy. Klymanska LD, Savka VE, Khoma NM. Lviv: "Novyi Svit-2000, 218 pp. [in Ukrainian].

Yaroshenko, Alla (ed.), Semygina, Tetiana and Sukhytska, Nataliia (2018). History and Theory of Social Policy of Ukraine: Kyiv, Drahomanov National Pedagogical University, 289 p. [in Ukrainian].

Trufen, A. O. (2015). Formation of models of social policy from the position of national peculiarities of their formation. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management. 12. 147-150. [in Ukrainian]. URL http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=

10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvmgu_eim_2015_12_35 (date of access 15.09.2023)

Hassay, Elizabeth (2023). "The impact of war on women's studies: results of a survey". Cedos. [in Ukrainian]. URL: <https://cedos.org.ua/vplyv-vijny-na-mozhlyvosti-zhinok/> (date of access 5.09.2023)

Smusz-Kulesza, Monika, Fedorova, Alla, Moysa, Bogdan (2022). Social rights in Ukraine in times of war. Reports of the need assessment. Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-eng-2/1680a9b407>(date of access 20.12.2022)

Paseka, Stanislava and Gumeniuk, Andriy (2022). Labour market of Ukraine in war conditions: challenges, opportunities, perspectives. Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky national university. Economic sciences». 26, p.95-103. URL: <https://econom-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4663/4920> (date of access 17.10.2022)

Solnyshkina, Alina (2023). Specificity of social work and social protection in countries affected by military operations: the experience of Georgia, the Balkan countries, Ukraine. Social work in the community: modern challenges and prospects for development. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Dnipro, 24 March 2023) / Prof. O. O. Osetrova (ed.) - Dnipro, Oles Honchar DNU, 2023. 266-269. [in Ukrainian].

Koval, O. and Vlasenko, R. (2023). New social policy as a way of the restoration of human capital. Ukrainian society. 3 (86). 126-136. [in Ukrainian].

Pavlyshyn, O., Syarki, D. (2023). How the war influenced the life and research of Ukrainian scientists. Kunsht. 10 February. [in Ukrainian]. URL <https://kunsht.com.ua/articles/yak-vijna-vplinula-na-zhittya-i-doslidzhennya-ukrainskix-naukovic> (date of access 15.03.2023)

Received: January 28, 2024

1st Revision: February 16, 2024

Accepted: March 30, 2024